

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

**ВЗАЄМОДІЯ КОМАНДИ ФАХІВЦІВ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО
ЦЕНТРУ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ВІДХИЛЕННЯМИ МОВЛЕННЄВОГО
РОЗВИТКУ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”

Виконала: студентка 213М групи
Спеціальності 016 Спеціальна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми «Логопедія»
Петрова Анастасія Юріївна

Керівник

кандидатка педагогічних наук,
доцентка Чабан О.В.

Консультант - докт. психол. н.,
проф. Яковлева С.Д.

Рецензент директор Херсонської спеціальної
загальноосвітньої школи № 1

Херсонської міської ради
Петлюк С.С.

Херсон – 2021

Зміст

Вступ.....	4
Розділ 1. Теретичні засади взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей, які мають мовленнєві порушення.....	8
1.1. Розповсюдженість та класифікація вад мовлення у дітей.....	8
1.2. Завдання та зміст роботи фахівців інклюзивно-ресурсного центру у забезпеченні психолого-педагогічної допомоги дітям з мовленнєвими вадами.....	12
1.3. Особливості співпраці фахівців ІРЦ з батьками дітей з мовленнєвими порушеннями.....	15
Розділ 2. Стратегія побудови ефективної комунікації фахівців ІРЦ з батьками дітей, які мають відхилення у мовленнєвому розвитку.....	18
2.1. Характеристика методів дослідження.....	18
2.2. Модель формування взаємодії команди ІРЦ з батьками дітей з мовленнєвими порушеннями.....	19
Розділ 3. Дослідно-експериментальна робота з формування взаємодії команди ІРЦ з батьками дітей з мовленнєвими порушеннями.....	22
3.1. Організація та проведення констатувального етапу експериментального дослідження.....	22
3.2. Реалізація моделі формування взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей з мовленнєвими порушеннями....	34
3.3. Узагальнення результатів експериментального дослідження.....	35
Висновки.....	46
Список використаних джерел.....	48
Додатки.....	53
Додаток А. Діагностична методика «Вивчення задоволеності батьків роботою освітньої установи».....	53

Додаток Б. Задоволеність батьків діяльністю ІРЦ. Діагностична методика (розроблена доцентом А. А. Андрєєвим).....	55
Додаток В. Методика з «Взаємодія команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей з ООП».....	56
Додаток Г. Тренінг для батьків дітей з ООП «Психологічне здоров'я батьків є необхідною умовою здоров'я дітей».....	58
Додаток Д. Памятка батькам для організації занять за завданнями логопеда.....	66
Додаток Є. Рекомендації фахівцям ІРЦ для успішної взаємодії з сім'ями.....	67
КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	69

СТУП

Актуальність проблеми. Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами сьогодні розглядається як перспективний та ефективний шлях надання освіти дітям з особливими освітніми потребами.

З метою обстеження та надання допомоги дітям з психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання створено інклюзивно-ресурсні центри.

Для забезпечення соціально-педагогічної допомоги та підтримки дітей з тяжкими мовленнєвими вадами спеціалістами має бути забезпечено взаємодію дитини, сім'ї та оточення [2, с.13].

Питання освіти та виховання дітей з порушенням психофізичного розвитку висвітлені у роботах А.Колупаєвої, Т.Ілляшенко, Синьова В.М., Л.Шипіциної та ін., які зазначають, що головною умовою дитячого благополуччя є почуття захищеності батьківською любов'ю та адекватне її сприйняття оточуючими. Великого значення у навчанні та вихованні дітей з порушеннями набуває взаємодія родини з фахівцями в умовах інклюзивного навчання. Тут постає питання правильної організації сімейного виховання дитини з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта ставить за мету активне включення батьків у процес виховання та навчання їхньої дитини [4].

Аналіз нормативно – правової бази свідчить, що нова методологія інклюзивної освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку обґрунтована у «Концепції інклюзивної освіти» (2010), «Постанові про порядок організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх школах» (2011), постанові Кабінету міністрів України від 15 серпня 2011 р. «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» та «змінах до Закону України «Про дошкільну освіту щодо організації інклюзивного навчання», «Постанові кабінету міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 Київ» «Про затвердження Положення про

інклюзивно-ресурсний центр {Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 617 від 22.08.2018 № 983 від 21.10.2020, Наказі МОН України № 609 від 08 червня 2018 року», «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» [32, с. 17].

У цих документах увага концентрується на гуманізації спеціальної освіти, її відкритості, створенні умов для інтеграції вихованця з особливими потребами в суспільство й водночас наголошується на необхідності активізації діяльності держави щодо соціального захисту таких дітей [8, с. 33].

Але, не дивлячись на актуальність проблеми, аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури свідчить про недостатнє приділення уваги щодо залучення батьків до психолого-педагогічного супроводу дітей з тяжкими мовленнєвими вадами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Випускна робота виконана в рамках науково-дослідної теми кафедри спеціальної освіти «Зміст і технології навчання в системі спеціальної освіти та інклюзивному освітньому середовищі» (державний реєстраційний номер 0119U101727).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити особливості взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей, що мають мовленнєві порушення.

Завдання дослідження:

1. за допомогою педагогічної, психологічної та методичної літератури проаналізувати розповсюдженість мовленнєвих вад серед дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з різними порушеннями психофізичного розвитку та визначити класифікацію мовленнєвих вад;

2. розкрити завдання та зміст роботи фахівців інклюзивно-ресурсного центру у забезпеченні психолого-педагогічної допомоги дітям з мовленнєвими вадами;

3. визначити стратегію побудови ефективної комунікації фахівців ІРЦ з батьками дітей, які мають відхилення у мовленнєвому розвитку;

4. провести дослідно-експериментальну роботу з формування взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей з мовленнєвими порушеннями;

5. визначити шляхи реалізації моделі формування взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями.

Об'єкт дослідження: корекційно-розвиткова робота інклюзивно-ресурсного центру з дітьми, що мають мовленнєві порушення

Предмет дослідження: особливості взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей, що мають мовленнєві порушення

Методи дослідження:

Перша група – *організаційні методи:* порівняльний; лонгітюдинальний (вивчення в динаміці); комплексний.

Друга група - *емпіричні методи:* обсерваційні (спостереження); експериментальні (формуючий, психологопедагогічний); психо-діагностичні (анкети, бесіди);

III група – *Кількісний та якісний аналіз отриманих даних.*

Гіпотеза дослідження. Тісна корекційно-педагогічна робота та взаємодія фахівців ІРЦ, спрямовані на розвиток дітей з мовленнєвими порушеннями забезпечують певний рівень розвитку і сприяють кращій соціальній адаптації дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями .

Наукова новизна:

– обґрунтовано й експериментально перевірено особливості взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей, що мають мовленнєві порушення, а саме:

– досліджено рівень задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру;

- визначена оцінка батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами;
- здійснено оцінювання фахівцями ІРЦ якості взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями;
- з'ясовано проблеми та труднощі, які виникали у фахівців ІРЦ з батьками.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що визначено дієві форми роботи з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями, а саме: консультування (постійно) і не тільки для батьків і педагогів, а й для всієї громадськості та всіх, хто переймаються проблемами інклюзивної освіти (в очній та в дистанційній формах); тренінги – не менш, ніж 1 раз на місяць (замість 1 разу у квартал); надання інформації щодо засобів та методів корекційно-розвиткової роботи з дітьми, що мають тяжкі мовленнєві порушення (сайти, буклети, відеоролики); індивідуальне навчання батьків взаємодії з їх дітьми із застосуванням різних методів та методик, які мають корекційний вплив; майстер-класи; безкоштовна участь у вебінарах; батьківські збори.

Структура роботи. Робота складається з вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

Теретичні засади взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей, які мають мовленнєві порушення

1.1. Розповсюдженість та класифікація вад мовлення у дітей

Однією із актуальних проблем початку XXI ст. стало неухильне збільшення кількості дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку.

За дослідженнями різних авторів Європи порушення звуковимови спостерігається у 17-42% дітей дошкільного віку, причому існує стійка тенденція до збільшення цього показника. Так, за даними професора М. Ханемана (Майнський університет) за останні п'ять років ці показники зросли більше, ніж на 20% [30, с.5].

На сьогодні в Україні сумною реальністю є те, що 60-70% дітей, які ідуть до школи, мають порушення мовлення. Мовленнєві вади у дітей дошкільного віку зазвичай патологічно закріплюються. Це викликає різні стійкі помилки не тільки в усному мовленні, а й на письмі. А, враховуючи, що мовленнєвий розвиток дитини продовжується ще й під час шкільного навчання, вони можуть спричинити різноманітні стійкі порушення у засвоєнні шкільних знань, насамперед з предметів мовного циклу: рідної мови, письма та читання [29, с.23].

Наукові дослідження засвідчують, що у більшості дітей з порушеннями психофізичного розвитку спостерігаються мовленнєві вади, першопричиною яких є ураження мовленнєвих зон кори головного мозку, зорової, слухової функції, порушення інтелектуального розвитку, а також несприятливі умови виховання та життя дітей. У таких дітей спостерігаються порушення всіх компонентів мовленнєвої системи: звукова сторона, фонематичні процеси, лексична і граматична будова, у різній степені проявляється ураження комунікативної функції мовлення. Необхідно зазначити, що при зовнішній подібності мовленнєвих розладів, механізм їх при різних формах аномалій

проявляється по-різному. У одних випадках мовленнєві вади первинні, а в інших – вторинні.

Для розробки класифікації порушень мовленнєвого розвитку важливими виявились принципи аналізу структури дефекту, розроблені Л.С. Виготським [1, с.51].:

- виділення первинного дефекту;
- встановлення характеру вторинних відхилень;
- вивчення походження симптомів, що спостерігаються;
- класифікація симптомів з урахуванням провідних факторів:
- часу виникнення первинного дефекту, ступеню його вираженості,
- умов виховання і сукупності соціальних факторів, в яких протікає розвиток особистості аномальної дитини [38].

Таким чином, аналізуючи структуру дефекту, можна диференціювати відхилення мовленнєвого розвитку у різних категорій дітей із психофізичними вадами.

Доведено, що у дітей, які мають порушення зору, слуху, інтелекту, недорозвиток мовлення носить вторинний характер, або виступає як другий первинний дефект. У інших випадках порушення мовленнєвого розвитку є первинним дефектом і спостерігається у дітей із різними вадами мовлення. Тобто, недорозвиток мовлення у дітей із різними психофізичними вадами досліджується у відповідності до первинного дефекту.

За останні п'ять років збільшилась кількість дітей, у яких мовлення майже відсутнє. Таких дітей найчастіше називають «невербальними» або «немовленнєвими». Група немовленнєвих дітей досить неоднорідна.

Це діти з:

- тяжкими порушеннями мовлення;
- діти з затримкою психічного розвитку;
- діти з порушеннями інтелектуального розвитку;
- діти з порушеннями опорно-рухового апарату;
- діти з аутизмом;

- діти з порушеннями зору;
- діти з порушеннями слуху.

Спільними ознаками у таких дітей є: відсутність мотивації до спілкування, невміння орієнтуватися в ситуації, розлади поведінки, негнучкість у контактах, підвищена емоційна виснаженість – все, що заважає повноцінній взаємодії дитини з навколишнім світом [25].

Розглянемо розповсюдженість різних вад психофізичного розвитку у дітей.

Сьогодні на перш місце виступають порушення зорової функції [36, с.113], основною причиною яких є вроджена патологія з одного боку та до 70 % випадків – це аномалії розвитку очей.

Порушення слухової функції зустрічаються приблизно у 10-12% населення. Сюди входять особи як із зниженим слухом, так і глухі [26, с.98].

Порушення рухових функцій, які носять вроджений та набутий характер за даними літератури зустрічаються 5-7 % дітей. Серед цієї патології виділяють дитячий церебральний параліч, поліомієліт та системні захворювання скелету. На перше місце серед усіх захворювань опорно-рухового апарату виходить дитячий церебральний параліч, який складає біля 90 % випадків [26, с.103].

Діти з гіперактивністю та дефіцитом уваги (СДВГ) складають за даними різних науковців від 5 до 15 % і частіше всього серед осіб з СДВГ зустрічаються хлопчики [26, с.101].

Зупинимось детальніше на класифікації мовленнєвих вад за Л.Волковою [12]. У логопедії виділяють 2 підходи до класифікації мовленнєвих порушень, це – клініко-педагогічний та психолого-педагогічний підхід. Дана класифікація дає можливість правильно діагностувати (з боку лікаря та логопеда), а потім вибрати корекційний напрям та навчальний заклад для дитини з мовленнєвими порушеннями.

Клініко-педагогічна складова містить порушення усного та писемного мовлення. І відповідно до них, порушення усного мовлення включають

наступні діагнози: *афонія, дистонія, тахілалія, брадилалія, заїкання, дислалія, дизартрія, ринолалія, алалія та афазія.*

Алалія та афазія належать до складних мовленнєвих вад, при яких страждають не лише усі сторони мовлення, а і особистісний розвиток дитини.

Порушення писемного мовлення – це *дислексія (алексія) та дисграфія (аграфія).*

Окрім усного та писемного мовлення серед порушень мовленнєвого розвитку зустрічаються *фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФН) та загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ).*

Порушення читання та письма входять у склад загального мовленнєвого недорозвитку у якості їх наслідків.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що система формування мовлення дуже складно організована. Оволодіння нею може відбуватися з відхиленнями, у різні строки, з різним ступенем точності, приближенням до зразка, яким оволодіває дитина шляхом наслідування мовлення оточуючих. На цьому шляху наслідування кожна дитина зустрічається із труднощами, які у більшості дітей поступово долаються. Але в деяких ці труднощі залишаються. Часто внаслідок цього виявляється з одного боку – неузгодження у роботі слухового та зорового аналізаторів та порушення керування рухами органів периферичного мовленнєвого апарату з – іншого. Тому без корекційно-логопедичної роботи з дітьми-логопатами тяжкі мовленнєві вади подалати неможливо.

З цією метою в Україні створена мережа інклюзивно-ресурсних центрів, одним із пріоритетних завдань яких є психолого-педагогічний супровід дітей з тяжкими мовленнєвими вадами з активним залученням батьків.

1.2.Завдання та зміст роботи фахівців інклюзивно-ресурсного центру у забезпеченні психолого-педагогічної допомоги дітям з мовленнєвими вадами

Важливим кроком на шляху розвитку інклюзивної освіти стало створення широкої сучасної мережі Інклюзивно-ресурсних центрів, які прийшли на заміну застарілій системі ПМПК.

Одна з важливих умов впровадження інклюзивного навчання у інклюзивно-ресурсному центрі – організація професійного співробітництва фахівців, яке дозволить дітям з особливими освітніми потребами отримати найбільш сприятливий варіант навчання та виховання [28].

Проблеми, пов'язані з розвитком інклюзивної освіти, хвилюють багатьох науковців. Дослідження даної проблеми були висвітлені у роботах як вітчизняних Н.Дятленко, А.Колупаєва, Ю.Найда, О.Патрикеєва, Н.Софій, О.Таранченко, так і зарубіжних науковців Т.Бут, Ч.Вебер, Дж.Депплер, Ш.Діксон, М.Ейнскоу, Ш.Крокер, Т.Лорман, Дж.Лупарт, Д.Харві.

Інклюзивно-ресурсні центри мають за мету забезпечити дітям з психофізичними порушеннями доступність до загальної освіти у мережі загальноосвітніх навчально-виховних закладів та проведення комплексних корекційно-розвиткових послуг, а також забезпечення психолого-педагогічного супроводу цих осіб [28].

Основним документом, що регулює організацію інклюзивно-ресурсного центру, є «Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. №545 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №617 від 22.08.2018 р.).»

ІРЦ надає послуги дітям з ООП, які проживають (навчаються) на території міста за умови подання відповідних документів.

Завданнями ІРЦ є:

- проведення комплексної діагностики дитини з метою надання їй адекватної до її можливостей колекційної допомоги;
- надання корекційно-розвиткових послуг дітям, які у силу своєї неспроможності не відвідують заклади освіти;

- проведення моніторингу динаміки розвитку дитини, що здійснюється у навчально-виховних закладах;
- ведення обліку неповнолітніх дітей, які пройшли комплексну діагностику і потребують допомоги;
- ведення обліку закладів освіти та фахівців, які надають корекційну допомогу дітям з ООП;
- консультування педагогічного персоналу, який опікується дітьми з ООП у загальноосвітніх закладах;
- забезпечення методичної допомоги усім фахівцям, загальноосвітніх закладів, які її потребують, батькам та оточенню дитини з ООП [23, с.36].

ІРЦ діють за принципом поваги та індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням її інтересів, з недопущенням порушень прав дитини, а також на умовах доступності освітніх послуг усім категоріям дітей, починаючи з раннього віку та враховуючи необхідність надання корекційно-розвиткової допомоги, до якої залучаються усі фахівці [3].

В ІРЦ передбачені усі фахівці, які мають корекційну освіту за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, 053 Психологія, а також реабілітологи та дитячі лікарі. Загальна кількість осіб в ІРЦ становить 12 осіб. За необхідності центр може залучати необхідних фахівців [26, с.98].

Фахівці центру, окрім безпосередньої роботи з дітьми з ООП надають консультативну допомогу батькам, а також представникам інклюзивного напрямку освіти.

Центром керує директор, який має освіту не нижче магістра із зазначених спеціальностей і стаж роботи за фахом не менше 5 років [28].

Дітям надається психолого-педагогічна допомога, яка складає систему корекційно-розвиткових послуг усіма фахівцями центру.

Дитина обстежується фахівцями ІРЦ з визначенням стану фізичного та психічного розвитку, який включає оцінку мовленнєвого розвитку, когнітивної сфери, емоційно-вольової сфери, а відтак і можливостей щодо навчальної діяльності дитини.

При встановленні фахівцями центру порушень в розвитку дитини, для неї створюється індивідуальна програма розвитку (ІПР). При цьому відбувається тісна взаємодія з батьками такої дитини для кращого її вивчення та надання, відповідно до психофізичних можливостей дитини, адекватної психолого-педагогічної допомоги. За необхідності до такої сім'ї з метою підтримки залучають громадські організації.

Забезпечуються належні умови для навчання залежно від порушення розвитку дитини з особливими освітніми потребами (доступність приміщень, особливості облаштування робочого місця, використання технічних засобів тощо) [29, с.35].

Отже, можна зі впевненістю сказати, що лише при тісній взаємодії педагогів, відповідних фахівців, батьків та дітей – команда, яка забезпечить підтримку. Тому всі працівники інклюзивно-ресурсного центру мають допомагати один одному, обмінюватися знаннями, надавати консультаційну допомогу в межах своєї компетенції для досягнення головного – реалізації потенційних можливостей дитини та підготувати її до подальшого життя.

1.3. Особливості співпраці фахівців ІРЦ з батьками дітей з мовленнєвими порушеннями

Ініціаторами започаткування інклюзивної освіти є батьки дітей з порушеннями у розвитку. Вони вибирають для своєї дитини найближчий та найкращий шлях отримання освіти, здійснюють батьківський супровід дитини і, як правило, тісно взаємодіють з фахівцями ІРЦ. За умовами надання допомоги центром, батьки входять до команди супроводу і несуть відповідальність за навчально-виховний процес своєї дитини [27, с.135].

Активна позиція батьків позитивно впливає на ефективну роботу усієї команди інклюзивно-ресурсного центру

Під час консультування дитини з мовленнєвими порушеннями у центрі має бути реалізоване право дитини на отримання освітніх послуг. Батьки

прагнуть залучити дитину до повноцінного,активного життя, а створенн індивідуального навчального плану для кожної дитини дозволяє їй досягти певних успіхів у опануванні знаннями та повноцінно увійти у соціум.

Взаємодія команди фахівців та родини дитини забезпечують їй необхідний комплекс послуг [27, с.135].

Для отримання позитивного корекційного результату з мовленнєвими порушеннями необхідним є створення відповідних умов сім'ям, які виховують таку дитину. Ці умови мають включати партнерські відносини фахівців центру з батьками, створення адекватного соціального середовища, порозуміння між партнерами, написання індивідуальної навчальної програми дитини щодо проведення роботи як фахівцями, так і батьками із створенням зворотного зв'язку.

Лише за умови тісної взаємодії і порозуміння з сім'єю дитини, створення лагідної атмосфери у колективі навчально-виховного закладу, врахування психофізичних можливостей та стану розвитку систем кожної дитини, можна говорити про отримання позитивного результату від проведеного корекційно-розвитковогоо навчання [15].

За допомогою батьків з'ясовується багато питань щодо розвитку дитини, її поведінки, слабких та сильних сторін, які можна використати з корекційною метою та необхідність послуг, які потребує родина.

Індивідуальна програма розвитку дітей містить конкретні завдання для кожної дитини, а для дитини з мовленнєвими порушеннями саме ті завдання, які дозволять їй швидше соціалізуватися за рахунок подолання своєї вади розвитку. Індивідуальний підхід до кожної дитини забезпечується позитивним відношенням та створенням м'якого клімату не лише у центрі, але й у навчально-виховному закладі, який, опираючись на потреби дитини і її батьків, буде враховувати зону найближчого розвитку, про яку писав Л.С.Виготський [15].

З метою створення позитивного клімату у інклюзивно-ресурсних центрах для батьків дітей з порушеним розвитком проводяться консультації у вигляді групових, індивідуальних методів навчання, ігор та тренінгів.

Таким чином, фахівці центру повинні створити команду з залученням у неї батьків дитини, яка спрямовує свої зусилля на задоволення навчально-виховних потреб кожної дитини. І батьки у цьому відіграють вирішальну роль.

В той же час батьки потребують відповідної допомоги, що дасть можливість краще захистити свою дитину і надати їй умінь та навичок, яких вона потребує для подальшої соціалізації дитини у суспільство [14], що потребує конкретної допомоги батькам [13].

Така допомога полягає у сформованості взаємостосунків між батьками та дітьми з порушеннями мовлення у сім'ї, розуміння батьками потенційних можливостей їхньої дитини, розширити розуміння батьками основ організації навчально-виховного процесу та психічного стану як дітей, так і самих батьків. З цією метою необхідно залучати батьків до корекційно-виховного процесу та усвідомлення необхідної додаткової допомоги їх дитині та активного втручання у процес корекції. Батьки повинні відмічати навіть найменші досягнення дитини та заохочувати її для подальшої роботи.

Форми роботи та її зміст визначається відповідно до готовності батьків до співпраці [11].

Консультування батьків проводять за необхідності надання певних рекомендацій щодо навчання та корекції мовленнєвих порушень дітей. Батьки можуть отримати консультації про стан корекційної роботи фахівців, про результати, які досягнуті дитиною під час навчально-корекційного втручання, з метою інформації та введення нових методів та прийомів під час роботи з дитиною. Враховуючи, що основною діяльністю дитини є ігрова діяльність, важливо, щоб у ній приймали участь всі члени родини [9, с.66]. В такому випадку діти відчують свою значущість і повноцінність, особливо у інклюзивному просторі, де дитина знаходиться серед однолітків.

РОЗДІЛ 2

СТРАТЕГІЯ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ІРЦ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ, ЯКІ МАЮТЬ ВІДХИЛЕННЯ У МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ

2.1. Характеристика методів дослідження

З метою успішної співпраці фахівців інклюзивно-ресурсного центру з сім'ями дітей з вадами мовлення є хороша обізнаність цієї сім'ї спеціалістами, яким необхідно знати склад сім'ї; її соціальний статус, освіту батьків, відношення до дитини в сім'ї, педагогічну компетентність батьків у вихованні дитини з тяжкими мовленнєвими порушеннями; готовність батьків співпрацювати з фахівцями ІРЦ та їх безпосередню практичну участь у процесі корекційно-розвиткової роботи [21].

Метою вивчення взаємодії фахівців ІРЦ та сім'ї має бути встановлення рівня корекційно-педагогічної роботи з дітьми-логопатами.

Виходячи з завдань та принципів співробітництва фахівців ІРЦ та батьків з тяжкими мовленнєвими вадами, ми розробили критерії оцінювання визначення показників та рівня сформованості взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей з мовленнєвими порушеннями.

У нашому дослідженні були використані наступні методики:

- методика «Вивчення задоволеності батьків роботою освітньої установи» (Додаток 1);
- методика «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами» (Додаток 2);
- методика «Оцінка фахівцями ІРЦ якості взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями» (Додаток 3).

Метою діагностичної методики 1. «Вивчення задоволеності батьків роботою освітньої установи» було виявити рівень задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру.

Метою діагностичної методики 2. Задоволеність батьків діяльністю ІРЦ було отримання кількісно вираженої інформації про оцінку батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру в вихованні в їхніх дітей якостей життєвої компетентності, позитивних поведінкових і морально-психологічних якостей.

Метою методики 3 «Оцінка фахівцями ІРЦ якості взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями» є виявлення рівня усвідомленості фахівців інклюзивно-ресурсного центру важливості тісної взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями під час корекційно-розвиткової роботи.

Також нами було проведено анонімне анкетування фахівців ІРЦ та батьків дітей з ТМП для виявлення:

- усвідомлення співробітництва і взаємодопомоги (Таблиця 3.6);
- проблеми і труднощі, які виникають у спілкуванні між фахівцями ІРЦ та батьками (Таблиця 3.7):
- особливості взаємодії фахівців ІРЦ з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими вадами (Таблиця 3.8);
- рівень задоволеності формами взаємодії фахівців ІРЦ з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими вадами (Таблиця 3.9);

2.2 Модель формування взаємодії команди ІРЦ з батьками дітей з мовленнєвими порушеннями

Корекційно-педагогічна та психологічна допомога сім'ям, що виховують дітей із тяжкими мовленнєвими порушеннями є складним багатоаспектним завданням. Така робота містить психолого-педагогічну підтримку бітьків та їх навчання. Психолого-педагогічний супровід родин та

їх дітей з мовленнєвими порушеннями можливий за умови з одного боку комплексного підходу, а з другого – індивідуального підходу до кожної дитини [22].

Відношення батьків та соціальна позиція зумовлює успішність досягнення позитивних результатів навчання та виховання дитини.

Кожна сім'я, яка стикається з дитячою проблемою проходить низку стадій.

Спочатку – це стадія нерозуміння та не усвідомлення того, що відбувається. В це час батьки не здатні прийняти порушення своєї дитини, тому особливого значення набуває підтримка та співчуття родині [23].

На другій стадії відбувається процес безпорадності і пошуку виходу з ситуації. Батьки звертаються до фахівців.

І лише на третій стадії відбувається усвідомлення необхідності життя в умовах порушення мовленнєвого розвитку і необхідності надання допомоги дитині, що і приводить батьків до розуміння командного підходу до навчання та виховання дитини.

Дії батьків мають бути спрямовані на підтримання дитини, на розвиток та укріплення сімейних відносин, взаємну підтримку усіх членів родини.

В той же час у питаннях супроводу виникають і інші ситуації. Часто – це загроза розпаду сім'ї у зв'язку з не розумінням необхідності підтримки, де мати залишається на одиниці з дитиною. Деколи батьки не хочуть усвідомити особливості розвитку своєї дитини і неадекватно до неї ставляться. Інколи взаємини в родині обумовлені неадекватною поведінкою дитини і нерозумінням батьками супроводу. Дитина з тяжкими мовленнєвими порушеннями потребує соціального захисту та засобів комунікації [31, с.24].

Батьки дітей, які займаються 24 години на добу, сім днів на тиждень з важкою дитиною можуть виражати свій гнів по відношенню до фахівців центру, не усвідомлюючи тривалого часу необхідної корекції. А ще частіше

виникає депресія після того, як батьки починають усвідомлювати тривалість корекційного впливу для отримання соціалізації дитини.

Фахівці повинні бути готовими сприймати негативне відношення батьків, роз'яснювати їм ситуацію задля того, щоб батьки не почали уникати фахівців центру, що може призвести до погіршення розвитку дитини. В сім'ї частіше мати опікується навчанням та вихованням дитини, але не можна усувати батька від його обов'язків з виховання, щоб він розумів відповідальність як голови родини [32, с.17].

Для позитивного розвитку дитини з тяжкими порушеннями мовлення є тісна співпраця родини і фахівців і гарним прикладом для сімей з проблемами слугують результати подібних родин, що мають дітей з психофізичними порушеннями.

Отже, в моделі взаємодії фахівців та родини, тобто в моделі команди інклюзивно-ресурсного центру має бути мета: залучення батьків до корекційно-розвивального процесу в інклюзивному просторі з ціллю подолання труднощів мовленнєвого розвитку, можливостей покращення стану дітей під опікою та виховною роботою батьків у звичній для дитини обстановці, яка створена в сім'ї [34, с.25].

РОЗДІЛ 3
ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ
ВЗАЄМОДІЇ КОМАНДИ ІРЦ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З
МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

3.1. Організація та проведення констатувального етапу експериментального дослідження

Експериментальне дослідження проводилось на базі Бериславського інклюзивно-ресурсного центру Бериславської міської ради.

У дослідженні було задіяно 15 батьків дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями та фахівці інклюзивно-ресурсного центру.

У нашому дослідженні була використані наступні методики:

– методика «Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру» (Додаток 1);

– методика «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами» (Додаток 2);

– методика ««Оцінка фахівцями ІРЦ якості взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями» (Додаток 3).

Результати опитування за вищезазначеною методикою 1 «Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру» представлено у таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Рівень задоволеності батьків

№ з/п	Батьки дітей	Бали	Рівень задоволеності батьків
1.	Артема К.	2,4	Середній
2.	Ані Н.	2,5	Середній
3.	Юлі Т.	2,4	Середній
4.	Діми В.	2,7	Середній
5.	Нікіти С.	1,9	Низький

6.	Марини П.	2,1	Середній
7.	Максима Л.	2,4	Середній
8.	Влада К.	3,0	Високий
9.	Злати С.	2,7	Середній
10.	Насті Т.	1,9	Низький
11.	Міши О.	2,4	Середній
12.	Максима Р.	2,6	Середній
13.	Вані Д.	2,7	Середній
14.	Аліни Б.	1,8	Низький
15.	Слави З.	2,7	Середній

Таблиця 3.2

Результати дослідження рівня задоволеності батьків за діагностичною методикою «Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру» на констатувальному етапі

Рівень задоволеності батьків	Кількість	%
Високий	1	6,66
Середній	11	73,33
Низький	3	20

Представимо результати дослідження рівня задоволеності батьків у вигляді діаграми (Рисунок 3.1.)

За результатами дослідження рівня задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру на констатувальному етапі можна сказати про перевагу середнього рівня задоволеності батьків діяльністю освітнього закладу, оскільки коефіцієнт (З) знаходиться в межах від 2-3.

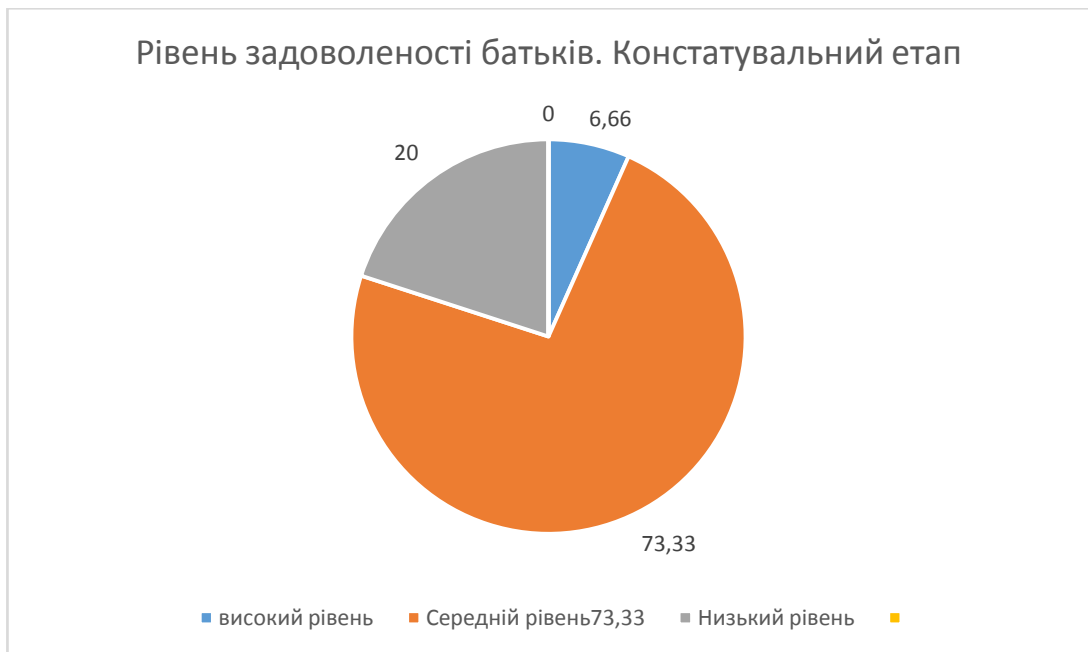

Рисунок 3.1 Рівень задоволеності батьків. Констатувальний етап

Результати опитування за діагностичною методикою 2. «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами» представлено у таблиці 3.3

Таблиця 3.2

Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами

№ з/п	Батьки дітей	Бали I блоку	Бали II блоку	Бали III блоку	Середній рівень задоволеності батьків
1.	Артема К.	3,4	2,6	3	3,0 – високий
2.	Ані Н.	2,7	2,5	2,6	2,6 – середній
3.	Юлі Т.	3,1	2,4	2,5	2,7 – середній
4.	Діми В.	2,4	2,4	2,5	2,4 – низький
5.	Нікіти С.	2,5	2,3	2,4	2,4 – низький
6.	Маряни П.	2,7	2,6	2,5	2,6 – середній
7.	Максима Л.	3,2	2,9	3	3,0 – високий
8.	Влада К.	3,0	2,4	2,3	2,5 – середній

9.	Злати С.	2,9	2,6	2,4	2,6 – середній
10.	Насті Т.	3,0	2,5	2,3	2,6 – середній
11.	Міши О.	3,2	2,4	2,2	2,6 – середній
12.	Максима Р.	2,9	2,5	2,3	2,5 – середній
13.	Вані Д.	3.1	2,6	2,3	2,7– середній
14.	Аліни Б.	2,5	2,5	2,2	2,4 – низький
15.	Слави З.	2,7	2,6	2,5	2,6 – середній

Таблиця 3.4

**Результати дослідження рівня задоволеності батьків за
діагностичною методикою «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-
ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами»
на констатувальному етапі**

Рівень задоволеності батьків	Кількість	%
Високий	2	13,33
Середній	10	66,67
Низький	3	20

Представимо результати експериментального дослідження щодо виявлення рівня задоволеності батьків роботою фахівців ІРЦ у вигляді діаграми (Рис.3.2).

Складемо порівняльну таблицю результатів опитування батьків за методиками «Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру» та «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами» (Рис. 3.3.)

Рис.3.2 Рівень задоволеності батьків за діагностичною методикою .
Констатувальний етап

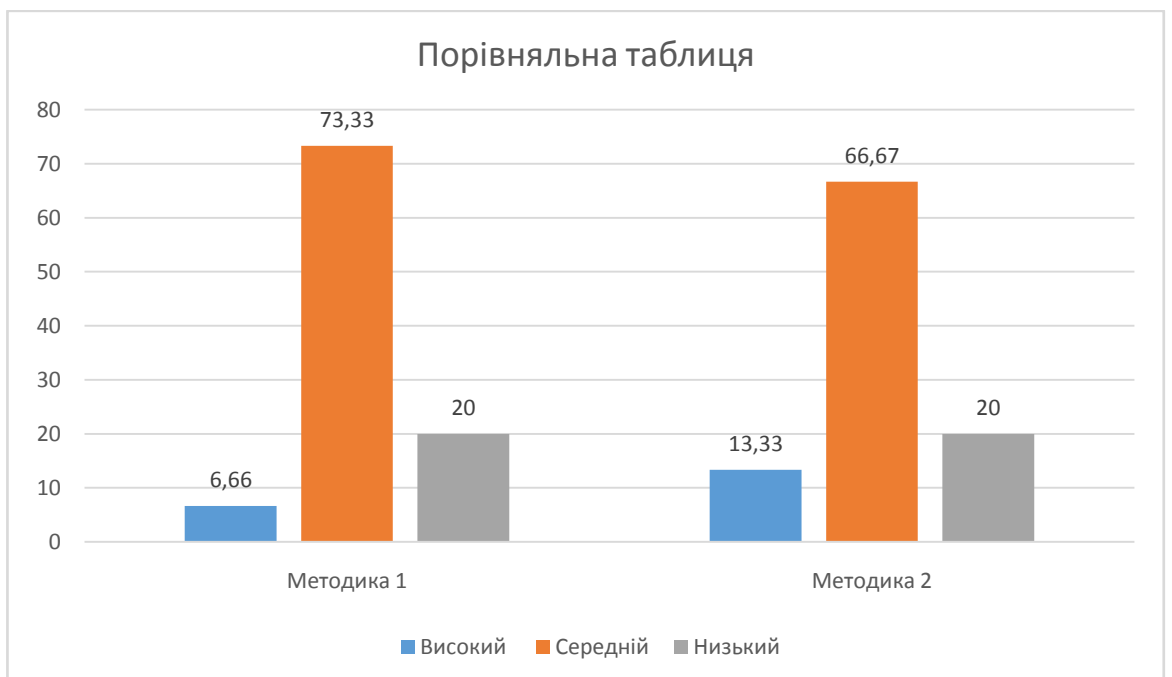

Рис.3.3 Порівняльна таблиця результатів опитування батьків за методиками 1 і 2.

Як бачимо з порівняльної таблиці, на високому та на середньому рівні показники мало чим відрізняються, а на низькому рівні – показники однакові. Одночасно можемо зробити висновок, що найбільший показник становить середній рівень задоволеності батьків роботою фахівців ІРЦ.

Багато батьків задоволені роботою фахівців ІРЦ на середньому рівні. Це не є достатнім показником, оскільки дуже важливо, щоб батьки повною мірою відчували почуття взаєморозуміння в контактах з педагогами ІРЦ, від цього залежить рівень задоволеності батьків тими умовами, які надає ІРЦ.

Найчастіше батькам здається, що причиною відсутності швидкого покращення у розвитку мовлення їх дитини є неякісна робота фахівців ІРЦ. Це могло стати причиною того, що багато хто з батьків є незадоволеними тими умовами, які надає ІРЦ дитині для прояву і розвитку їх здібностей; тими знаннями, які надають фахівці інклюзивно-ресурсного центру.

Розглянемо тепер результати опитування фахівців ІРЦ за методикою «Оцінка фахівцями ІРЦ якості взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями»

Таблиця 3.5

Оцінка фахівцями ІРЦ якості взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями

Фахівець	Бали	Рівень
Вчитель-логопед	3,5	Високий
Вчитель-дефектолог	3,6	Високий
Психолог	3,5	високий
Фізичний реабілітолог	3,5	високий

Дивлячись на результати опитування фахівців інклюзивно-ресурсного центру, можна сказати, що вони оцінюють свою роботу з батьками на високому рівні, хоча аналізуючи відповіді батьків, насправді не так. Тобто самі педагоги не усвідомлюють важливість справжньої тісної взаємодії з батьками дітей, що мають тяжкі мовленнєві порушення.

Тобто, можна з впевненістю сказати, що взаємодія фахівців ІРЦ з батьками дітей, що мають тяжкі мовленнєві порушення потребує ще довготривалої та клопіткої роботи.

Те, що кожен фахівець повинен в досконалості знати кожну дитину та індивідуальні особливості роботи з кожною родиною дітей з тяжкими мовленнєвими вадами, не викликає сумніву.

Тому робота фахівців ІРЦ на сьогодні має будуватися на принципах партнерства з батьками, коли усувається дистанція та недовіра, а батьки сприймаються як партнери; на комплексному підході, яки забезпечує корекційно-виховну складову супроводу; на корекції, яка заснована на діагностиці з метою створення правильного підходу до корекційної роботи з дитиною; адекватне ставлення до родини, яка має дитини з мовленнєвими порушеннями та націлювання батьків на позитивні, збережені можливості їхньої дитини, що стріє формуванню адекватних відносин у родині. Фахівці ІРЦ повинні враховувати всі деталі родинного виховання та взаємовідношення в сім'ї, соціального стану родини та психологічний стан усіх її членів та відноситися з повагою до батьків.

Проте, хочемо відмітити, що батьки не повинні всі обов'язки передавати педагогам, оскільки вони лише допомагають і спрямовують дії батьків по навчанню, вихованню та перевихованню дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями. Спільна діяльність педагогів, батьків і дітей може бути успішною, якщо все позитивно налаштовані на спільну роботу діють спільно, здійснюють спільне планування, підводять підсумки діяльності. Взаємодія полягає і в єдності вимог до дитини, організації спільної діяльності, вивченні дитини в сім'ї, складання індивідуальних програм розвитку.

Але і фахівці ІРЦ, в свою чергу, повинні сумлінно виконувати свої функціональні обов'язки.

Таким чином, ми можемо сказати, що фахівці ІРЦ мають орієнтуватися на потреби, запити батьків, особливості сімейного виховання, терпляче

долучати батьків до корекційно-розвиткової роботи в їхніми дітьми, тоді загальний коефіцієнт задоволеності батьків роботою інклюзивно-ресурсного центру буде рости.

Тому, з метою з'ясувати особливості роботи фахівців ІРЦ з батьками, проводилося анкетування

Таблиця 3.6

Співробітництво і взаємодопомога

Питання	Варіанти відповідей	Всього відповідей
Яку допомогу у корекційно-розвитковій роботі отримуєте від батьків	1. Інформація	4
	2. Контроль за виконанням завдань педагога	4
	3. Організаційна допомога	4
	4. Співробітництво	4
	5. Інша допомога	
	6. Ніякої допомоги	
Як у свою чергу допомагаєте їм	1. Поради і рекомендації	4
	2. Консультації	4
	3. Бесіди	4
	4. Спільне рішення проблем	4
	5. Інформація для батьків про їхніх дітей	4
	6. Рекомендація літератури (сайтів)	4
	7. Тренінги	4
	8. Освіта батьків	4
	9. Інша допомога	

При опитуванні фахівці ІРЦ відповідали, що допомога, яку вони отримували від батьків стосувалася загальних рішень щодо виховання їх дітей (4 відповіді). Батьки активно відвідують заходи проведені педагогами, консультуються, вислуховують поради і намагаються їх дотримуватися. Наступною по частоті відповідей йде організаційна допомога: контроль за

виконанням вимог педагогів, сюди входить допомога у виконанні домашніх завдань (4 відповіді).

Наступні питання, адресовані педагогам тісно перегукувалося з попереднім і стосувалося допомоги фахівців центру батькам .

Всі опитані фахівці ІРЦ вказали наступні види їхньої допомоги: бесіди (4 відповіді), консультації (4 відповіді), поради і рекомендації (4 відповіді), і педагоги надають батькам інформацію про дітей (4).

Серед труднощів та проблем у взаємодії фахівців ІРЦ та батьків, були поставлені такі питання:

– Які проблеми навчання, виховання і перевиховання фахівці вирішують разом з батьками і які при цьому виникають труднощі?

– Таблиця 3.7

Проблеми і труднощі

Питання	Варіанти відповідей	Всього відповідей
Які проблеми навчання, виховання і перевиховання вирішуєте разом з батьками?	1. Адаптація в ІРЦ 2. Поліпшення якості корекційно-розвиткової роботи 3. Поводження і спілкування 4. Покращення психологічного клімату 5. Розвиток пізнавальних навичок 6. Організація вільного часу 9. Проблеми не зазначені	4 3 4 3
Які зустрічаються труднощі під час роботи фахівців центру з батьками?	1. Відсутність ініціативи 2. Неправильна оцінка своєї дитини 3. Невиконання рекомендацій фахівця 5. Педагогічна неосвіченість батьків	2

	8. Відсутність труднощів	2
--	--------------------------	---

Поліпшення якості корекційно-розвиткової роботи (4 відповідей), деталізуючи яку варто згадати, труднощі у навчанні, вихованні та перевихованні та їх причини, допомога дитині, і поведження (3 відповіді). 3 відповіді стосувалися покращення психологічного клімату та виховання дитини. Тільки двоє з опитаних разом з батьками вирішують проблему адаптації дітей у ІРЦ, хоча ця проблема є однією з найважливіших.

Питання, що стосуються труднощів у роботі з батьками усі фахівці вирішують однаково і тому відповіді мали подібний характер. Більшість педагогів вказали основну проблему: відсутність ініціативи й активності з боку батьків (3 відповіді), сюди можна віднести незацікавленість батьків проблемами дитини, що виражається в обмеженні спілкування з дітьми. Батьки не намагаються активно висловлювати свої по побажання та рекомендації щодо виховання та навчання своїх дітей.

Останнє питання анкети для фахівців ІРЦ відповідає темі нашої еспериментально-дослідницької роботи:

У чому полягають особливості взаємодії з батьками у інклюзивно-ресурсному центрі?

Відповіді педагогів різняться, оскільки кожен з них намагається висловити свою точку зору, це важко узагальнити, але в той же час основні відповіді наведені у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Особливості взаємодії фахівців ІРЦ з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими вадами

Питання	Варіанти відповідей	Всього відповідей
У чому полягають особливості роботи з батьками у	1. Інформація про дітей і їх батьків	4
	2. Установлення	4

інклюзивно-ресурсному центрі.	контакту	
	3. Тісне співробітництво	4
	4. Часті зустрічі	2
	5. Допомога в адаптації	4
	6. Інформація про ІРЦ і його вимоги	4
	7. Висока активність батьків	2
	8. Інші особливості	

Більшість опитаних педагогів вважають основою результату – тісну взаємодію між фахівцем і батьками (4 відповідей), педагоги пишуть, що батьки дуже активні (2 відповіді), що полегшує корекційно-розвиткову роботу. Велику роль грає встановлення тісних, дружніх контактів (4 відповіді), від першого контакту залежать подальші взаємини і співробітництво, всі педагоги з опитуваних вказують, що отримують інформацію про дітей і їхню родину, що дуже важливо при навчанні, вихованні та перевихованні дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями.

У висновку варто сказати, що успішність роботи фахівців ІРЦ з батьками залежить від взаємовідносин між ними, велику роль тут відіграють зустрічі, контакти, поради тощо.

Наступні питання присвячені співробітництву фахівців ІРЦ і батьків дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями. З метою з'ясування проблем, які вирішуються спільно з батьками і про допомогу, яку отримують батьки дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями були задані наступні питання:

Які проблеми навчання, виховання й інші вирішуєте разом із вчителем?

Яку допомогу Ви отримуєте від фахівців ІРЦ?

Таблиця 3.9

Форми взаємодії фахівців ІРЦ і батьків

Питання	Варіанти відповідей	Всього відповідей
1. Яку допомогу	Інформацію	10

отримуєте від фахівців ІРЦ?	Поради	15
	Консультації	12
	Тренінги	15
	Різну	10
	Ніяку	0
2. Які проблеми навчання, виховання вирішуєте разом із фахівцями ІРЦ?	Навчання	15
	Поводження	10
	Адаптації	9
	Різні	15
	Ніяких	0

З анкетування видно, що більшість батьків отримують допомогу від фахівців ІРЦ у вигляді порад, консультацій та тренінгів. Але, батьки при цьому зазначають, що поради і консультації фахівці надають їм в основному в тому випадку, коли самі батьки звертаються до педагогів. Також батьки виявляли побажання щодо частішого проведення тренінгів (проводяться 1 раз на три місяці), батьківських зборів (проводяться 1 раз на 6 місяців). Тобто, заходи проводяться, але, на думку батьків, занадто в малій кількості.

Тобто, можна зробити висновок, що взаємодія фахівців ІРЦ та батьків дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями повинна мати комплексний психолого-педагогічний супровід – особлива форма співпраці, при якій логопед, дефектолог, спеціальний психолог будуть намагатися створити сприятливі умови для сімей, активно залучати батьків до корекційно-розвивального процесу, налагоджувати тісні стосунки та довіру, забезпечуючи єдність корекційно-логопедичного впливу на дітей даної категорії у сім'ї та ІРЦ.

3.2. Реалізація моделі формування взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей з мовленнєвими порушеннями

Для успішної взаємодії команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей, що мають тяжкі мовленнєві порушення надзвичайно важлива ефективна співпраця педагогів і родин дітей-логопатів.

На думку науковців, існує три фактори, які допомагають фахівцям ІРЦ бути однодумцями з батьками дітей і серед них:

- це дружня взаємна атмосфера
- постійне двостороннє спілкування між родиною дітей і фахівцями ІРЦ;
- сприйняття батьків як колег.

Зважаючи на те, що родина є первинною ланкою виховання та розуміння дитини, фахівці повинні до цього ставитись з повагою. І коли є тісне взаємопорозуміння батьки охоче йдуть на контакт.

Тому, на формувальному етапі нашого експериментального дослідження з метою покращення взаємодії фахівців інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей з ТМП нами було запропоновано проведення:

- консультування (постійно) і не тільки для батьків і педагогів, а й для всієї громадськості та всіх, хто переймаються проблемами інклюзивної освіти (в очній та в дистанційній формах);
- тренінгів – не менш, ніж 1 раз на місяць (Додаток 4)
- надання інформації щодо засобів та методів корекційно-розвиткової роботи з дітьми, що мають тяжкі мовленнєві порушення (сайти, буклети, відеоролики);
- індивідуальні практикуми, які надаються батькам з метою взаємодії родини з застосуванням різних засобів та методів роботи;
- майстер-класи;
- безкоштовна участь у вебінарах;
- батьківські збори.

Протягом формувального етапу експериментального дослідження проводились вищевказані форми роботи фахівців ІРЦ з батьками дітей, що мають тяжкі мовленнєві порушення.

Після цього було проведення повторне анкетування та опитування батьків та фахівців інклюзивно-ресурсного центру щодо визначення

3.3. Узагальнення результатів експериментального дослідження

Після формувального етапу експериментального дослідження продовилось повторне анкетування та опитування батьків та фахівців інклюзивно-ресурсного центру щодо визначення рівня їх взаємодії. Для порівняння використовувались ті ж самі методики:

- методика «Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру» (Додаток 1);
- методика «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами» (Додаток 2);
- методика «Оцінка фахівцями ІРЦ якості взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями» (Додаток 3).

Результати опитування за вищезазначеною методикою 1 «Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру» представлено у таблиці 3.1. Контролюючий етап

Таблиця 3.10

Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру

№ з/п	Батьки учнів	Бали	Рівень задоволеності батьків
1.	Артема К.	3,0	Високий
2.	Ані Н.	2,7	Середній
3.	Юлі Т.	2,8	Середній
4.	Діми В.	3,0	Середній
5.	Нікити С.	2,4	Середній
6.	Марини П.	2,5	Середній
7.	Максима Л.	2,4	Середній
8.	Влада К.	3,0	Високий

9.	Злати С.	3,0	Високий
10.	Насті Т.	2,5	Середній
11.	Міши О.	2,4	Середній
12.	Батьки Максима Р.	3,0	Високий
13.	Батьки Вані Д.	3,0	Високий
14.	Батьки Аліни Б.	2,4	Середній
15.	Слави З.	3,0	Високий

Таблиця 3.11

**Результати дослідження рівня задоволеності батьків за
діагностичною методикою 1 «Вивчення задоволеності батьків роботою
фахівців інклюзивно-ресурсного центру» на контролюючому етапі**

Рівень задоволеності батьків	Кількість	%
Високий	6	40
Середній	9	60
Низький	0	0

Представимо результати дослідженні рівня задоволеності батьків у вигляді діаграми

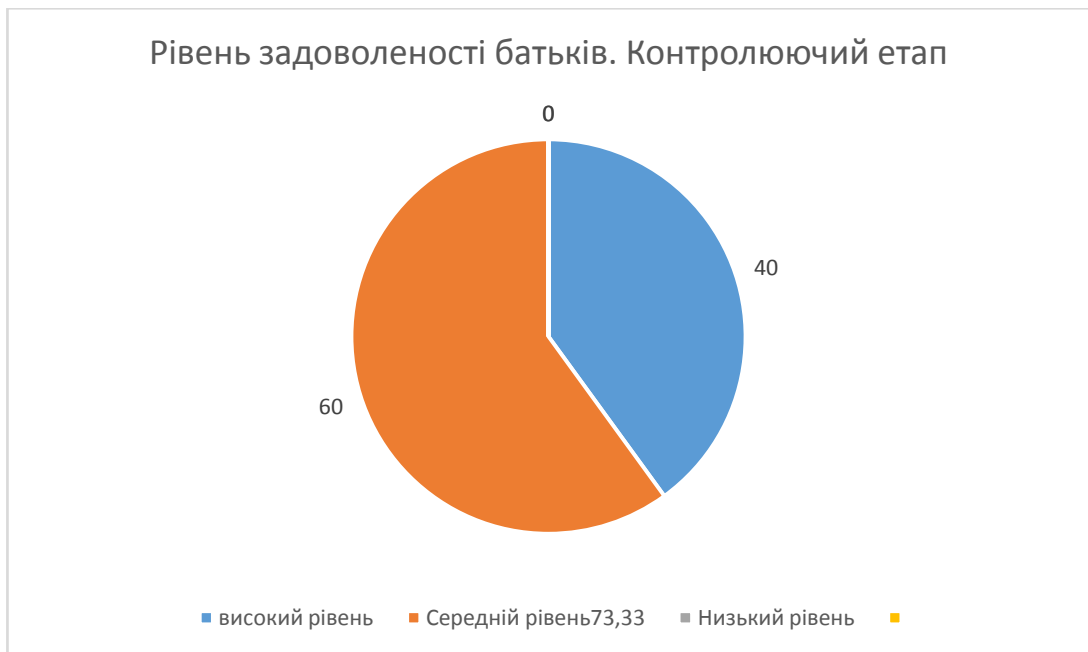

Рисунок 3.4 Рівень задоволеності батьків. Контролюючий етап

Таблиця 3.12

Порівняльні результати дослідження рівня задоволеності батьків за діагностичною методикою 1 «Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру»

Рівень задоволеності батьків	Контактувальний етап		Контролюючий етап	
	кількість	%	кількість	%
Високий	1	6,66	6	40
Середній	11	73,33	9	60
Низький	3	20	0	0

Представимо ці показники для порівняння у вигляді діаграми

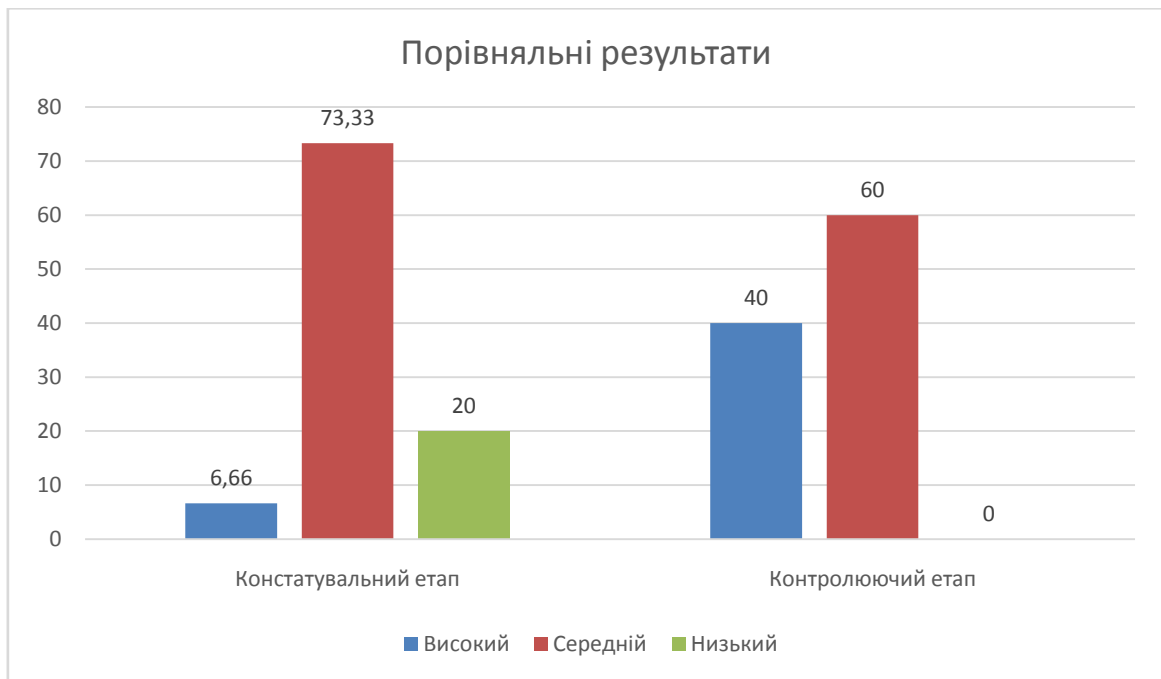

Рис.3.5 Порівняльні результати рівня задоволеності батьків роботою команди ІРЦ за методикою 1 «Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру»

За результатами дослідження рівня задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру на контролюючому етапі можна сказати про покращення показників рівня задоволеності батьків діяльністю освітнього закладу. Так, низький рівень задоволеності батьків після удосконалення форм роботи з батьками відсутній зовсім, тоді як на констатувальному етапі він становив – 20%! Високий рівень збільшився з 6,66% до 40%. На середньому рівні зміни наступні з 73,33% до 60%. Цей показник зменшився за рахунок підвищення показника на високому рівні та зменшення показника на середньому рівні.

Це говорить про те, що батьки з радістю йшли на зустріч фахівцям ІРЦ щодо удосконалення та впровадження різних форм взаємодії, у тому числі інноваційних та нетрадиційних. Тому що, саме батьки зацікавлені в ефективній та позитивній динаміці мовленнєвого розвитку своєї дитини.

Те ж саме можемо сказати і з результатів повторного опитування за методикою 2 «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами».

Результати опитування за діагностичною методикою 2 «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами».представлено у таблиці 3.13

Таблиця 3.13

Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами

№ з/п	Батьки дітей	Бали I блоку	Бали II блоку	Бали III блоку	Середній рівень задоволеності батьків
1.	Артема К.	3,4	2,6	3	3,0 – високий
2.	Ані Н.	2,7	2,5	2,6	2,6 – середній
3.	Юлі Т.	3.1	2,9	3,0	3,0 – високий
4.	Діми В.	2,7	2,6	2,5	2,6 – середній
5.	Нікити С.	2,5	2,6	2,7	2,7 – середній
6.	Маряни П.	2,7	2,6	2,5	2,6 – середній
7.	Батьки Максима Л.	3,2	2,9	3	3,0 –високий
8.	Влада К.	3,0	2,4	2,3	2,5 – середній
9.	Злати С.	2,9	2,6	2,4	2,6 –середній
10.	Насті Т.	3,0	2,5	2,3	2,6 – середній
11.	Міши О.	3,2	2,4	2,2	2,6 – середній
12.	Максима Р.	2,9	2,5	2,3	2,5 – середній
13.	Вані Д.	3.1	2,6	2,3	2,7– середній
14.	Аліни Б.	2,5	2,5	2,5	2,5 – середній
15.	Слави З.	2,7	2,6	2,5	2,6 – середній

Таблиця 3.14

Результати дослідження рівня задоволеності батьків за діагностичною методикою 2 «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами» на контролюючому етапі

Рівень задоволеності батьків	Кількість	%
Високий	3	20
Середній	12	80
Низький	0	0

П

ред
ста
вим
о

результати експериментального дослідження щодо виявлення рівня задоволеності батьків роботою фахівців ІРЦ у вигляді діаграми

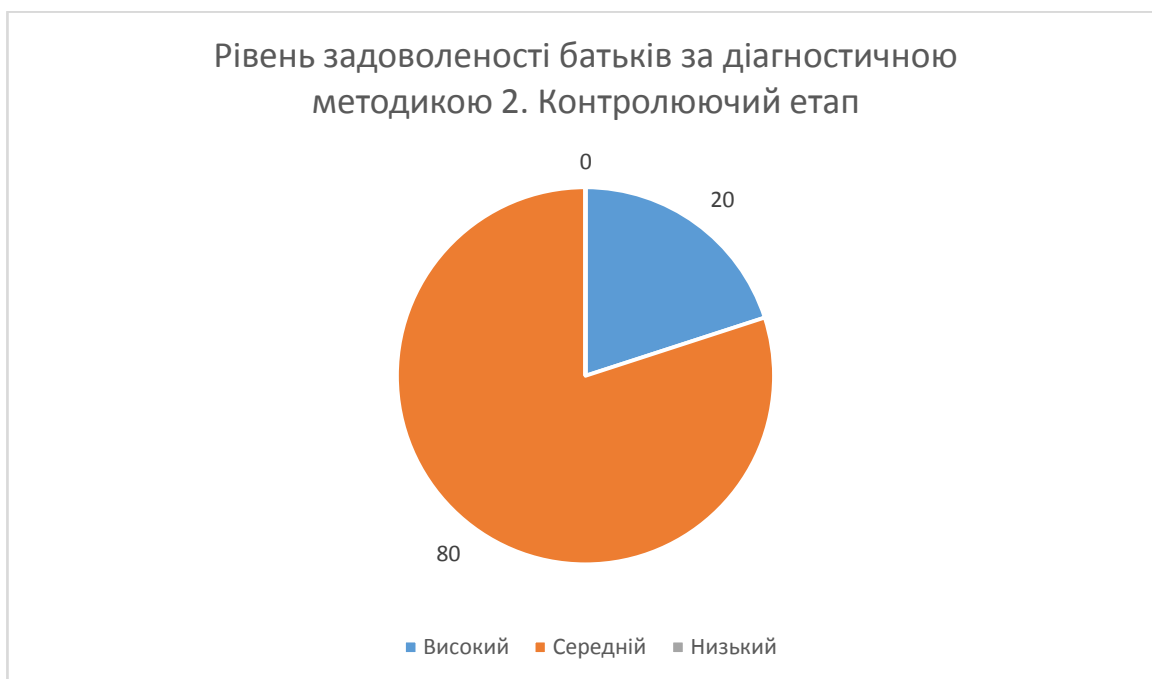

Рис.3.5 Рівень задоволеності батьків за діагностичною методикою 2. Контролюючий етап

Складемо порівняльну таблицю результатів опитування батьків да методиками 1«Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру» і 2 «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами» на контролюючому етапі

Таблиця 3.15

Порівняльні результати дослідження рівня задоволеності батьків за діагностичною методикою 2 «Вивчення оцінки батьками ролі

інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами»

Рівень задоволеності батьків	Констатувальний етап		Контролюючий етап	
	кількість	%	кількість	%
Високий	2	13,33	3	20
Середній	10	66,67	12	80
Низький	3	20	0	0

Представимо ці показники для порівняння у вигляді діаграми

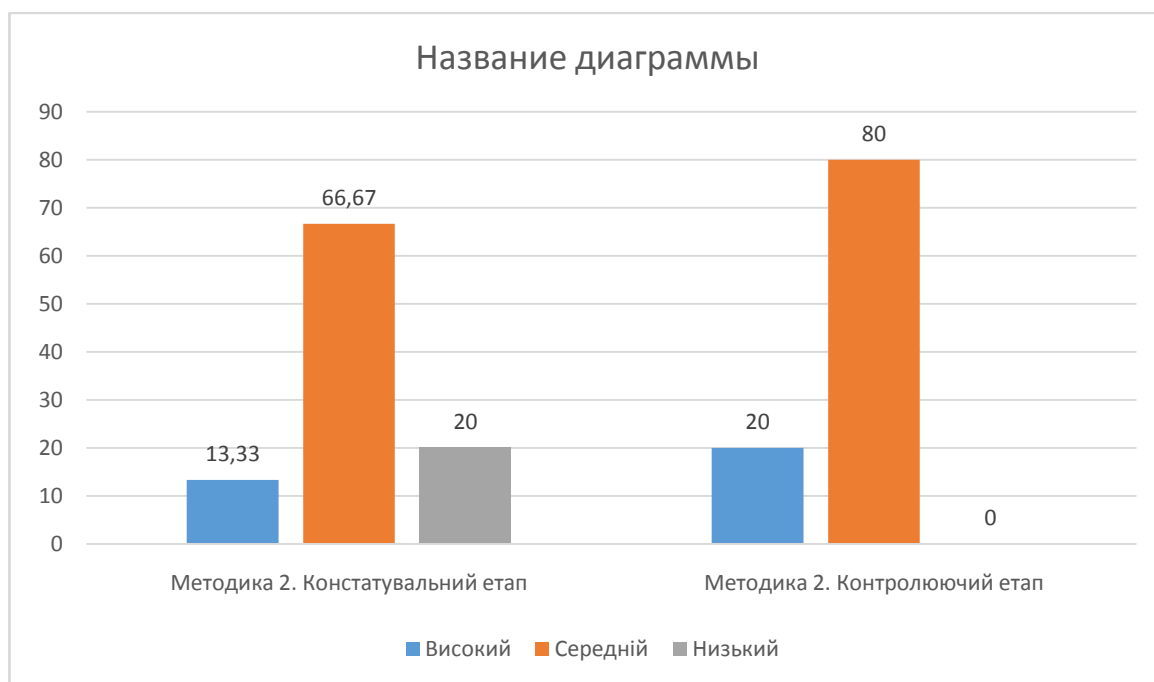

Рис.3.6 Порівняльні результати рівня задоволеності батьків за методикою 2 «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами».

Проаналізувавши результати експериментального дослідження за методиками 1 «Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру» і 2 «Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими

вадами» на констатувальному та контролюючому етапах ми дійшли такого висновку

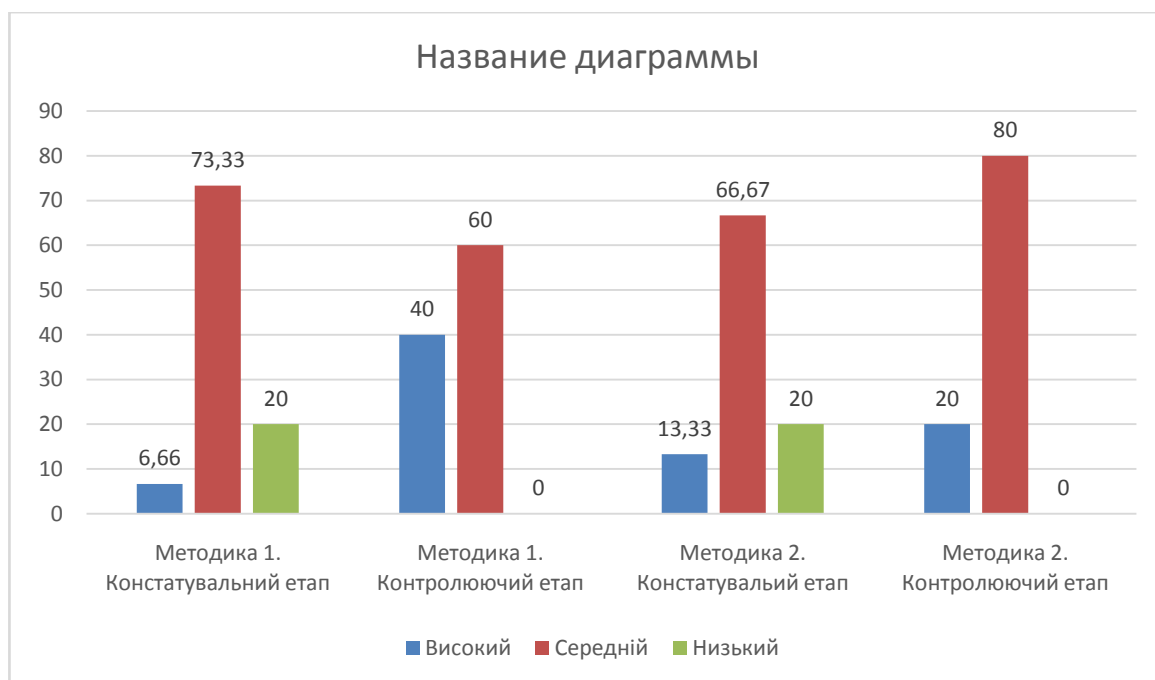

Рис.3.7 Порівняльна таблиця результатів опитування батьків за методиками 1 «Вивчення задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру» і 2«Вивчення оцінки батьками ролі інклюзивно-ресурсного центру у вихованні дітей з тяжкими мовленнєвими вадами».

Як бачимо з порівняльної таблиці, на високому та на середньому рівні показники набагато покращилися, а на низькому рівні – дорівнюють нулю. Тобто, можемо зробити висновок, що показник рівня задоволеності батьків роботою рівень фахівців ІРЦ значно покращився. Це говорить про те, що після проведених запланованих форм роботи з батьками, вони стали більш задоволеними взаємодією з фахівцями ІРЦ і стали активніше включатися у спільну корекційно-розвиткову роботу. А це, в свою чергу позитивно вплинуло на мовленнєвий розвиток дітей-логопатів. Що і є головною метою корекційно-педагогічної роботи.

Розглянемо тепер результати повторного опитування фахівців ІРЦ за методикою 3 «Оцінка фахівцями ІРЦ якості взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями»

Оцінка фахівцями ІРЦ якості взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями

Фахівець	Бали	Рівень
Вчитель-логопед	3,5	Високий
Вчитель-дефектолог	3,6	Високий
Психолог	3,5	високий
Фізичний реабілітолог	3,5	високий

Дивлячись на результати опитування фахівців інклюзивно-ресурсного центру, можна сказати, що вони оцінюють свою роботу з батьками знову ж таки на високому рівні, але тепер ці показники відповідають дійсності. Тобто самі педагоги вже цілком усвідомлюють важливість справжньої тісної взаємодії з батьками дітей, що мають тяжкі мовленнєві порушення.

Тобто, можна з впевненістю сказати, що взаємодія фахівців ІРЦ з батьками дітей, що мають тяжкі мовленнєві порушення потребує постійного розвитку і вдосконалення, так як ефективність комплексного психолого-педагогічного супроводу залежить як від компетенсної роботи педагогічних працівників ІРЦ, так і від готовності батьків щодо надання своїм дітям кваліфікованої допомоги, яку вони отримують під час спілкування та навчання у фахівців ІРЦ.

Можна зробити висновок, що впроваджена дозволяє здійснити навчання батьків, підвищити їх компетентність у наданні допомоги своїм дітям, підвищує їх можливості щодо логопедичної корекції дітей, дозволяє активно впливати на логопедичний супровід дитини та зближує усю родину навколо однієї великої проблеми. Адже без допомоги батьків та без роботи вдома, дитина не опанує тими навичками та вміннями, які дадуть можливості щодо активізації комунікативної діяльності та її соціалізації.

Отже, внаслідок поетапної взаємодії з фахівцями ІРЦ, батьки стають активними та компетентними учасниками комплексного психолого-педагогічного супроводу, таким чином, значно збільшуючи ефективність корекційно-розвиткової роботи, спрямованої на подолання мовленнєвих вад.

ВИСНОВКИ

Проведене теоретичне та експериментальне дослідження дозволило зробити наступні висновки:

1. Порушення звуковимови у країнах Європи спостерігається у 17-42% дітей дошкільного віку, причому існує стійка тенденція до збільшення цього показника. В Україні близько 60-70% дітей, які ідуть до школи, мають порушення мовлення. У більшості дітей з порушеннями психофізичного розвитку спостерігаються мовленнєві вади, першопричиною яких є ураження мовленнєвих зон кори головного мозку, зорової, слухової функції, порушення інтелектуального розвитку, а також несприятливі умови виховання та життя дітей.

2. Група немовленнєвих дітей досить неоднорідна, оскільки вона включає дітей усіх груп з психофізичними порушеннями.

3. Основними завданнями фахівців інклюзивно-ресурсного центру у забезпеченні психолого-педагогічної допомоги дітям з мовленнєвими вадами є:

- проведення комплексної оцінки з метою визначення особливих освітніх потреб дитини;

- надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами;

- участь педагогічних працівників ІРЦ в командах психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП у закладах загальної середньої та дошкільної освіти, а також психолого-педагогічних комісіях спеціальних закладів загальної середньої освіти з метою моніторингу динаміки розвитку дитини;

- ведення реєстру дітей, які пройшли комплексну оцінку, реєстру закладів освіти, а також реєстру фахівців, які надають психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги дітям;

- надання консультацій та взаємодія з педагогічними працівниками закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти з питань організації інклюзивного навчання;

– надання методичної допомоги педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої освіти та консультування батьків, які мають дітей з мовленнєвими порушеннями;

– проведення моніторингу динаміки розвитку дітей з особливими освітніми потребами шляхом взаємодії з їх батьками (законними представниками) та закладами освіти, в яких вони навчаються.

3. Після проведення експериментального дослідження доведено, що взаємодія фахівців ІРЦ з батьками дітей, що мають тяжкі мовленнєві порушення, потребує постійного розвитку і вдосконалення, оскільки ефективність комплексного психолого-педагогічного супроводу залежить як від компетентної роботи педагогічних працівників ІРЦ.

4. Взаємодія фахівців ІРЦ та батьків реальна лише за умови створення довірливих стосунків, які засновані на активній співпраці, взаєморозумінні, довірі й толерантному ставленні з метою формування у батьків відчуття причетності до процесу навчання та виховання своєї дитини з мовленнєвими порушеннями та усвідомлення повноцінності життя дитини у середовищі однолітків з нормативним розвитком.

5. Серед рекомендацій фахівцям інклюзивно-ресурсного центру є порада: приділяти більшу увагу роботі педагогів з батьками дітей, що мають тяжкі мовленнєві порушення, оскільки від взаємодії та її якості залежить уся наступна робота з батьками, навчання, виховання і формування особистості дитини, а отже і всього майбутнього покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Выготский Л. С. Мышление и речь : изд. 5, испр. М. : Лабиринт, 1999. 352 с.
2. Демченко І. І. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», 13.00.03 «Корекційна педагогіка». Умань: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2016. 46 с.
3. Захарчук М. Є. Проблеми формування професійної компетентності викладача в умовах впровадження інклюзивної освіти в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://gnpu.edu.ua/files/naukovi%20chitanny/pedagogika/ZaharchukKluchkovska>. (дата звернення: 12.07.2021).
4. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.
5. Інклюзивно-ресурсний центр [Електронний ресурс] : Режим доступу : <https://www.pedrada.com.ua/article/1393-pro-nklyuzivno-resursniy-tsentr>. (дата звернення: 06.07.2021).
6. Інклюзивне навчання : Інформаційний посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти. Київ, 2019. 126 с.
7. Канадсько–український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com/shho-take-inklyuziya>. (дата звернення: 26.07.2021).
8. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія [Електронний ресурс] / А. А. Колупаєва. Київ : Самміт-Книга, 2009. Режим доступу : http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ikpp_kkp_Inkluzivna_oscivta/ (дата звернення: 26.07.2021).

9. Колупаєва А. А., Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. Київ : А.С.К., 2012. 192 с.

10. Компанець Н. М., Луценко І. В. Навчально-методичний посібник «Моделювання індивідуального розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного ДНЗ. Київ, 2017. 66 с.

11. Кузава І. Б. Інклюзивна освіта дошкільників, що потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і методика : монографія. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2013. 292 с.

12. Кучерук О. С. Компетентнісний підхід як основа підготовки майбутнього вчителя до реалізації завдань інклюзивного навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу :<http://gnpu.edu.ua/files/naukovi%20chitanny/pedagogika/ZaharchukKluchkovska>. (дата звернення: 06.08.2021).

13. Ленів З. Особливості реалізації інклюзії та підготовки відповідних фахівців: проблеми, досвід, перспективи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 28. С. 119–125.

14. Логопедия : Учебник для студентов дефектол. фак. пед. вузов / под ред. Л. С. Волковой, С. Н. Шаховской. М. : ВЛАДОС, 2003. 680 с.

15. Т Лорман., Дж. Десплер, Д. Харві Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практич. посіб. / пер. з англ. Київ : СПД ФО Парашин І. С., 2010. 296 с.

16. Луценко І. В. Організаційно-педагогічні умови діяльності асистента вчителя в інклюзивному навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спец. : 13.00.03 «Корекційна педагогіка». Київ : Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2017. 20 с.

17. Миронова С. П. Робота фахівців з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти*.

Випуск N 9. 2017. 12. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник]. Кам'янець-Подільський, 2016. 164 с.

18. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 110 с.

19. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ, 2018. 252 с.

20. Організація інклюзивного навчання у школі : [практ. матеріали] / В. Ночовка, В. Головка, О. Тимошук ; [упоряд. Ж. Сташко]. Київ : Шкільний світ, 2014. 126, [1] с. (Бібліотека «Шкільного світу») (Сучасна школа України. Бібліотека). Бібліогр.: с. 127.

21. Основи інклюзивної освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://textovod.com/unique/link?url=https%3A%2F%2Fwww.sites.google.com%2Fsite%2Finkluzivnenavcannavukraieni%2Fhome%2F1-1-proces-stanovlenna-inkluziie-ta-inkluzivnogo-navcanna%2Fosnovi-inkluzivnoie-osviti&key=f5b1c4b0a6f15f2b1fd579912800cd37>. (дата звернення: 08.08.2021).

22. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.

23. Підготовка педагогічних кадрів до роботи з різними категоріями дітей: виклики та можливості : матеріали міжвузівської (заочної) науково-практичної конференції (Хмельницький, 28 лютого 2018 року). Хмельницький : А.В. Царук, 2018. С. 135–138.

24. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 року N 545 «Про затвердження положення про інклюзивно-ресурсний центр». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п>. (дата звернення: 25.07.2021).

25. Психологічний супровід інклюзивної освіти : [метод. рек] / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с.

26. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 272 с.

27. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник / За заг. ред. Софій Н. З. Київ: Пляеди, 2015. 66 с.

28. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / упорядник Бондар К. М. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

29. Тельна О. А., Маланчій В. О., Дацьо Н. О., Сидорів С. М., Селепій О. Д., Весніна Н. В., Приймак Н. П., Сидорів Л. М. Сходинки інклюзії : наук. прак. посібник для педагогів, студентів та батьків : 2-ге вид. випр. та доп / за ред. С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ : Кушнір Г. М., 2019. 156 с.

30. Шевченко Ю. В. Соціалізація дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти в Україні. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 146 с.

31. Шеремет М. К. Підготовка корекційних педагогів у вищих навчальних закладах. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Соціально-педагогічні науки: в 2 ч. / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський, 2011. 368 с.

32. Школа для кожного (окремі аспекти інклюзивної освіти): Навчально-методичний посібник для керівників закладів освіти, учителів та вихователів ЗДО, ГПД, шкіл-інтернатів, методистів / Лідія Іванівна Лавріненко. Чернігів: Чернігівський національний технологічний університет (ЧНТУ), 2017. 168 с.

33. Щербань Л. Особливості логопедичного вивчення дітей з порушеннями психофізичного розвитку [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://textovod.com/unique/link?url=http%3A%2F%2Fdnz3.osvita-kp.gov.ua%2Findex.php%2Fstorinka-vchitelya-logopeda%2F533-osoblivosti->

[logopedichnogo-vivchennya-ditej-z-porushennyami-psikhofizichnogo-rozvitku&key=8dda6e71f57cda6ad39a807b6451c41b.](#) (дата звернення: 16.07.2021).

ДОДАТКИ

Додаток А

Діагностична методика «Вивчення задоволеності батьків роботою освітньої установи»

Мета: виявити рівень задоволеності батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру.

Хід проведення. Батькам дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями пропонується уважно прочитати перелічені нижче твердження й оцінити ступінь згоди з ними. Для цього батькам необхідно обвести нижче кожного вислову одну цифру, що означає відповідь, яка збігається з їхньою точкою зору.

Цифри означають такі відповіді:

4 – абсолютно згоден;

3 – згоден;

2 – важко сказати;

1 – не згоден;

0 – абсолютно не згоден;

1. Колектив фахівців інклюзивно-ресурсного центру, який відвідує наша дитина, можна назвати дружним.

4 3 2 1 0

2. У середовищі інклюзивно-ресурсного центру наша дитина відчуває себе комфортно.

4 3 2 1 0

3. Педагоги виявляють доброзичливе ставлення до нашої дитини.

4 3 2 1 0

4. Ми відчуваємо почуття взаєморозуміння в контактах педагогами інклюзивно-ресурсного центру нашої дитини.

4 3 2 1 0

5. У інклюзивно-ресурсному центрі, який відвідує наша дитина, хороші фахівці.

4 3 2 1 0

6. Педагоги справедливо оцінюють досягнення у навчанні нашої дитини.

4 3 2 1 0

7. Наша дитина не перевантажена навчальними заняттями і домашніми завданнями.

4 3 2 1 0

8. Фахівці ІРЦ враховують індивідуальні особливості нашої дитини.

4 3 2 1 0

9. У ІРЦ проводяться заходи, які корисні й цікаві нашій дитині.

4 3 2 1 0

10. У ІРЦ працюють різні спеціалісти, де займається наша дитина.

4 3 2 1 0

11. Педагоги дають нашій дитині глибокі і міцні знання.

4 3 2 1 0

12. У ІРЦ піклуються про фізичний розвиток і здоров'я нашої дитини.

4 3 2 1 0

13. ІРЦ сприяє всебічному розвитку нашої дитини.

4 3 2 1 0

14. Адміністрація та педагоги ІРЦ створюють необхідні умови для корекції (виправлення) та розвитку мовлення нашої дитини.

4 3 2 1 0

15. ІРЦ по-справжньому готує нашу дитини до самостійного життя.

4 3 2 1 0

Обробка результатів тесту. Задоволеність батьків роботою фахівців інклюзивно-ресурсного центру (З) визначається як частка від поділу загальної суми балів усіх відповідей батьків на загальну кількість відповідей.

Якщо коефіцієнт З дорівнює 3 або більше, то це свідчить про високий рівень задоволеності; якщо він дорівнює або більше ніж 2, але не менше ніж 3, то можна констатувати середній рівень задоволеності; якщо ж коефіцієнт З менше ніж 2, то це є показником низького рівня задоволеності батьків діяльністю фахівців інклюзивно-ресурсного центру.

Задоволеність батьків діяльністю ІРЦ

Діагностична методика

(розроблена доцентом А. А. Андрєєвим)

Мета: одержання кількісно вираженої інформації про оцінку батьками ролі освітньої установи у вихованні в їхніх дітей якостей життєвої компетентності, позитивних поведінкових і морально-психологічних якостей.

Хід проведення. Батькам пропонується заповнити бланк анкети:

Оцініть, будь ласка, якою мірою освітня установа, яку відвідує Ваші діти (Ваша дитина), виховує в них (у неї) перераховані нижче якості особистості.

При оцінці скористайтеся такою шкалою:

4 — повною мірою;

3 — на достатньому рівні;

2 — незначною мірою;

1 — не виховує.

Оберіть номер відповіді, найбільш близький Вашій особистій точці зору.

1. Акуратність (уміння тримати в порядку речі).4 3 2 1
2. Дисциплінованість (уміння дотримуватися встановлених правил у справах).4321
3. Відповідальність (уміння дотримувати слова). 4321
4. Воля (уміння не відступати перед труднощами). 432 1
5. Гарні манери поведінки. 432 1
6. Життєрадісність (здатність приймати життя й радіти життю). 4321
7. Освіченість. 432 1
8. Розум (здатність здорово й логічно мислити). 432 1
9. Високі життєві запити. 432 1
10. Самостійність (здатність самому приймати відповідальні життєві рішення).432 1
11. Чесність у відносинах з людьми. 432 1
12. Доброта у відносинах з людьми. 5432 1
13. Чуйність у відносинах з людьми. 432 1
14. Справедливість у відносинах з людьми. 4321
15. Терпимість до поглядів і думок інших 4321

Обробка отриманих даних.

При обробці результатів треба назвати в анкеті якості особистості поділити на три групи:

а) блок поведінкових якостей(1-5),

б) блок життєвої компетентності (6 -10);

в) блок морально-психологічних якостей особистості (11—15).

Необхідно підрахувати середній показник оцінок батьків у кожному блоці, а також загальний середній показник за всією сукупністю запропонованих 15-ти якостей. Отримані показники треба співвіднести з використаною при анкетуванні шкалою. Якщо середній показник виявиться нижчим від 3 балів, то це свідчить про оцінку батьками ролі освітньої установи в розвитку перелічених якостей особистості в дитини як недостатню.

Додаток В

Методика 3 «Взаємодія команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей з ООП»

Метою методики 3 «Взаємодія команди інклюзивно-ресурсного центру з батьками дітей з ООП» є виявлення рівня усвідомленості фахівців інклюзивно-ресурсного центру важливості тісної взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями під час корекційно-розвиткової роботи.

Для цього фахівцям інклюзивно-ресурсного центру пропонувався опитувальник, у якому потрібно було уважно прочитати перелічені нижче твердження й оцінити ступінь згоди з ними, вибравши нижче кожного вислову одну цифру, що означає відповідь, яка збігається з їхньою точкою зору.

Цифри означають такі відповіді:

4 – так, завжди;

3 – 1 раз на тиждень;

2 – 1 раз на місяць;

1 – іноді;

0 – ні;

1. Ви постійно спостерігаєте за дитиною під час заняття і знаєте сильні та слабкі сторони кожної дитини, з якою проводите корекційно-розвиткову роботу;

2. Ви приймаєте активну участь у створенні умов для взаємодії з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами;

3. Ви допомагаєте батькам створити комфортну для такої дитини сімейну атмосферу;

4. Ви постійно розширюєте інформованість батьків про потенційні можливості дитини, та визначаєте її перспективи у різних аспектах життя;

5. Ви створюєте умови для активної участі батьків у вихованні та навчанні дитини;

6. Ви постійно навчаєте батьків прийомам організації навчальної діяльності дитини;

7. Ви постійно підвищуєте рівень психічного здоров'я самих батьків.

8. Ви залучаєте батьків до корекційно-виховного процесу – переконання батьків, що їхня дитина потребує спеціальної допомоги, додаткової уваги, особливого підходу; формування віри, що лише за допомогою родини вона зможе подолати труднощі у психофізичному розвитку;

9. Ви формуєте почуття задоволеності батьків процесом розвитку дитини – показ досягнень у розвитку дитини, навіть мінімальних;

10. Ви розкриваєте перед батьками творчі підходи до навчання та виховання дитини – формування певних дефектологічних знань і вмінь; навчання батьків корекційним прийомам роботи з дитиною вдома.

11. Ви диференційовано визначаєте форми та зміст роботи з батьками.

12. Ви повідомляєте батьків про результати психолого-педагогічного обстеження дитини, особливості її розвитку, розкриття її сильних і слабких сторін – на початку навчального року;

13. Ви постійно інформуєте батьків про різні інноваційні методи та прийоми розвитку і навчання дитини;

14. Ви постійно проводите показ прийомів корекційної роботи з дитиною;

15. Ви постійно інформуєте про успіхи дитини та ті проблеми, на які потрібно звернути увагу вдома.

Обробка результатів тесту. рівень усвідомленості фахівців інклюзивно-ресурсного центру важливості тісної взаємодії з батьками дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями під час корекційно-розвиткової роботи (3) визначався як частка від поділу загальної суми балів усіх відповідей фахівців на загальну кількість відповідей.

Якщо коефіцієнт (3) дорівнює 3 або більше, то це свідчить про високий рівень усвідомлюваності фахівців; якщо він дорівнює або більше ніж 2, але не менше ніж 3, то можна констатувати середній рівень усвідомлюваності фахівців; якщо ж коефіцієнт (1) менше ніж 2, то це є показником низького рівня діяльності фахівців інклюзивно-ресурсного центру.

Додаток Г

**ТРЕНІНГ ДЛЯ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
«ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я БАТЬКІВ Є
НЕОБХІДНОЮ УМОВОЮ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ»**

Мета заняття: формування умінь і навичок батьків дітей з особливими освітніми потребами щодо збереження та зміцнення свого психічного здоров'я через оволодіння способами психічної саморегуляції та активізацію особистісних ресурсів [32].

Тривалість заняття: 1 год. 20 хв.

Структура заняття:

№ Вид роботи

Орієнтовна

тривалість,

хв.

Ресурсне забезпечення

1 Вступне слово тренера 3 хв. Аркуші паперу, кольорові маркери

2

Знайомство

10 хв. Кольорові аркуші, кольорові маркери

3

Вправа «Прийняття
правил групової роботи»

10 хв.

4

Вправа «Пісочний годинник» 10 хв.

Плакат «Пісочний годинник», стікери, кольорові
маркери

5 Вправа «Асоціації» 7 хв.

6

Вправа «Я переживаю стрес, коли...» 5 хв.

7 Вправа «Ловець блага»

15 хв. Чисті аркуші формату А4,

кольорові маркери

РОЗДІЛ II

62

8

Вправа «Я володію,

знаю, вмію!» 20 хв.

Чисті аркуші формату А4,

кольорові маркери, буклети

з антистресовими техніками

9 Ресурсна вправа «Все

одно ти молодець...» 15 хв.

10 Притча «Вирішення

проблем» 5 хв.

11

Вправа «Долоньки»

15 хв.

Чисті аркуші формату А4,

кольорові маркери, (або
вирізані з кольорового паперу долоньки)

12

Вправа «Очікування»

10 хв.

Плакат «Пісочний годинник», стікери, кольорові
маркери

Хід роботи:

1. Вступне слово ведучого (3 хв.)

Бути батьком, означає щоденно, повсякчасно віддавати
душевні сили та енергію дитині. А бути батьком особливої дитини –
навантаження більше в рази. Тому і емоційна втома,
і спустошення набагато гостріше, а вміння допомогти собі в
такій ситуації є потрібним і обов'язковим.

Найбільш вираженими симптомами емоційного вигорання є
неадекватне виборче емоційне реагування і редукція
сімейних обов'язків. На стадії становлення знаходяться такі
симптоми як переживання психотравмуючих обставин, емоційно-
моральна дезорієнтація, психосоматичні порушення.

Уміння володіти собою, тримати себе в руках – один з головних
показників від яких залежать і його успіхи людини, і її психологічне
здоров'я.

Людина, що знає себе, свої потреби і способи їх задоволення, може
більш усвідомлено та ефективно розподілити
свої сили протягом кожного дня, тижня, місяця, цілого року, а
значить, продовжити термін свого успішного життя.

2. Знайомство (10 хв.)

Учасникам тренінгу роздаються кольорові аркуші і пропонується
написати на них своє ім'я, яким би вони хотіли, щоб
їх називали під час заняття. Кожен учасник представляється,

вказуючи написане ім'я і дарує «подарунок» групі, що починається на першу букву імені (наприклад: Ольга – оптимізм, Тетяна – тепло та ін.).

3. Вправа «Прийняття правил групової роботи» (10 хв.)

Учасники сідають у коло.

Інструкція.

Після того як ми познайомилися, приступимо до обговорення основних правил групової роботи. Я буду пропонувати правила, ви можете їх доповнити чи змінити.

Правила групової роботи.

1. Звертатися один до одного по імені.
2. Приймати себе та інших такими, які вони є.
3. Бути щирим.
4. Уникати оцінок один одного.
5. Все, що робиться в групі, робиться на добровільних засадах.
6. Поважати один одного.
9. Конфіденційність всього, що відбувається в групі.
10. Спілкування за принципом «тут і зараз» [36].

4. Вправа «Пісочний годинник» (10 хв.)

Мета: збір очікувань.

Завдання: приклеїти стікери з написаними батьками очікуваннями від тренінгу на верхню частину годинника.

5. Вправа «Асоціації» (7 хвилин)

Учасники сидять у колі. Передають один одному іграшку, називаючи якомога більше асоціацій до слова «здоров'я»:

- успіх;
- спокій;
- спілкування;
- впевненість;

РОЗДІЛ II

64

- стабільність;
- спілкування з природою;
- життєрадісність;
- гармонія;
- хороше самопочуття тощо.

Але завжди є фактори, які заважають нам триматися у рівновазі. І один з головних факторів – це стрес.

6. Вправа «Я переживаю стрес, коли...» (5 хв.)

Мета: привернути увагу до внутрішнього стану оточуючих.

Хід вправи: слід продовжити речення: «Я переживаю стрес, коли...»

Надалі ми з вами спробуємо декілька способів запобігти напруженню, позбутися стресу.

7. Вправа «Ловець блага» (15 хв.)

Інструкція.

Щоб з вами не сталося, в усьому намагайтеся знаходити позитивні сторони. Давайте потренуємося. Знайдіть і

запишіть, будь ласка, позитивні моменти в наступних ситуаціях:

1. Ви збираєтеся на роботу, погода зустрічає вас проливним дощем.
2. Ви спізналися на автобус.
3. У вас немає грошей, щоб поїхати кудись у відпустку.

Учасники пишуть для кожної ситуації свої позитивні моменти. Кожен по черзі промовляє ці моменти. Учасник, щовказав більше 5 позитивних моментів у кожній запропонованій ситуації, вважається «ловцем блага» [3].

8. Вправа «Я володію, знаю, вмію!» (20 хв.)

Інструкція.

Візьміть аркуші паперу А 4, розділіть ручкою на три рівні частини по вертикалі. Потім у першій колонці напишіть

«Я володію», у другій – «Я знаю», в третій – «Я вмію». Заповніть ці колонки у відповідності з їх назвами. Намагайтеся робити це завдання із задоволенням.

Я впевнена, що у Вас все вийде, адже в кожній людині є дуже багато переваг. Час виконання 7 хвилин.

Після завершення роботи, учасники зачитують те, що написали. Йде обговорення.

Ведучому важливо підтримати тих, у кого занижена самооцінка, допомогти їм знайти в собі кращі сторони. Ця вправа

дуже ефективна саме в групі, тому що кожен може почути про достоїнства інших учасників і знайти в собі ще дуже багато всього позитивного, що сприяє підняттю самооцінки й особистісному зростанню.

Техніка «Недільний вечір» (озвучити як один з варіантів отримання ресурсів).

Ця техніка буде сприяти вашому особистісному росту, кристалізації інтересів. Якщо ви «стурбовані» обставинами, тобто не можете похвалитися врівноваженістю, застосування цієї техніки може вам допомогти. Крім того, техніка може допомогти вам налаштуватися на наступний робочий тиждень.

Зміст: сутність техніки гранично проста. Від вас потрібно тільки одне, привчити себе, своїх близьких і друзів до того, що

вечір неділі (можна вибрати будь який день тижня) – це ваш особистий час. Час, коли ви займаєтеся собою. У цей час можна ізолюватися від людей в окремій кімнаті. Можна піти погуляти, сходити в парк або, скажімо, в кінотеатр. Можна робити все, що завгодно. Фактично, тут одне обмеження – не бути пов'язаним з кимось цього вечора, або якимись зобов'язаннями.

Теоретично, можна присвятити недільний вечір

спілкуванню з батьками, друзями тощо. Але так чи інакше

все одно від вас будуть щось вимагати. Тому найкраще – це просто залишитися наодинці з собою, своїм хобі.

Пропонуються буклети з антистресовими техніками.

9. Ресурсна вправа «Все одно ти молодець...» (15 хв.)

Мета вправи: підвищення самооцінки; взаємопідтримка та взаємодопомога учасникам групи.

Хід вправи:

РОЗДІЛ II

1. Учасники об'єднуються по двоє.

2. В парах одна сторона розповідає іншій про свої складнощі та проблеми.

3. Друга сторона уважно слухає, а потім вимовляє речення «Все одно ти молодець, тому, що...».

4. Потім пари обмінюються своїми ролями.

5. Наприкінці проводять коротке обговорення відчуттів та емоцій. Групі наголошується на тому, що потрібно у колективі, у своїй родині та у спілкуванні з друзями підтримувати

один одного і допомагати розв'язувати проблеми. Але допомога має бути якісною. Якою? Будемо вчитися на цьому тренінгу.

10. Притча «Вирішення проблем» (5 хв.)

Професор взяв у руки склянку з водою, витягнув її вперед

і запитав своїх учнів: Як ви думаєте, скільки важить ця склянка? В аудиторії жваво зашепотіли.

– Приблизно 200 грамів! Ні, грамів 300, мабуть! А може і всі 500, – лунали відповіді.

– Я справді не знаю точно, доки не зважу її. Але зараз це не потрібно. Моє питання ось яке: що трапиться, якщо я буду так тримати склянку протягом декількох хвилин?

– Нічого!

– Справді, нічого страшного не трапиться, – відповів професор. А що буде, якщо я триматиму цю склянку на витягнутій руці, наприклад, дві години?

– Ваша рука почне боліти.

– А якщо цілий день?

– Ваша рука оніміє, у вас буде сильне м'язове напруження. Можливо, навіть доведеться їхати в лікарню, – сказав

один зі студентів.

– Як, по-вашому, вага склянки зміниться від того, що я її цілий день буду тримати?

– Ні! – розгублено відповіли студенти.

– А що потрібно робити, щоб все це виправити?

– Просто поставте склянку на стіл, – весело сказав один студент.

– Звісно! – радісно відповів професор. – Так ми і робимо з усіма життєвими труднощами. Подумайте про яку-небудь проблему кілька хвилин, і вона виявиться поруч із вами. Подумайте про неї кілька годин, і вона почне вас засмоктувати,

як трясовина. Якщо будете думати цілий день, вона вас паралізує. Можна думати про проблему, але, як правило, це ні

до чого не призводить. Її вага не зменшиться. Впоратися з проблемою дозволяє тільки дія. Вирішуй її або відклади в бік.

Немає сенсу носити на душі важкі камені [2].

11. Вправа «Долоньки» (15 хв.)

Мета: отримання позитиву, взаємопідтримка учасників групи.

Завдання: на аркуші паперу обведіть свою долоньку і напишіть своє ім'я. Передавайте аркуш за годинниковою стрілкою. Хай кожен учасник заняття напише вам побажання, а

ви в свою чергу пишете побажання всім учасникам. Вправа

закінчується тоді, коли кожен учасник отримує свій аркуш.

12. Вправа «Очікування» (10 хв.)

Мета: отримання зворотного зв'язку про заняття.

Завдання: приклеїти стікери з вашими очікуваннями від тренінгу на нижню частину годинника, якщо вони справдилися. Якщо ні – хай залишаються у верхній частині.

Додаток Д

ПАМ'ЯТКА БАТЬКАМ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ ЗА ЗАВДАННЯМ ЛОГОПЕДА

1. Заняття повинні бути регулярними, носити цікавий, не примусовий характер, не перетворюватися в додатковий навчальний час, мають проводитися у вигляді гри.

2. Заняття можуть проводитися під час прогулянок, поїздок. Деякі види занять вимагають обов'язкової спокійної ділової обстановки, відсутності відволікаючих факторів.

3. Необхідно привчати дитину до самостійного виконання завдань. Не слід поспішати, показуючи, як потрібно виконувати завдання, навіть якщо дитина засмучена невдачею. Допомога дитині повинна носити своєчасний і розумний характер.

4. Заняття повинні бути нетривалими, не викликати втоми, перенасичення. Бажано повідомляти дитину про те, які завдання вона буде виконувати завтра.

5. Необхідно підтримувати в дитини бажання займатися, стимулювати її до подальшої роботи, заохочувати успіхи, вчити долати труднощі.

6. До моменту занять попередньо вивчіть завдання (не робити це при дитині). Розподілити, яку частину завдання виконаєте в ігровій формі (по дорозі, на кухні, у транспорті і т.д.), а над чим необхідно «посидіти» перед дзеркалом, за столом у встановлений час. Передбачаючи відмову дитини, використовувати альтернативні питання, типу: «Що будемо спочатку робити - вчити скоромовку чи складати розповідь?».

7. Уводити в заняття різноманітність, сюрпризні моменти, намагатися реагувати адекватним ситуації чином (жартом, записом на магнітофоні, прийомом «фотографування» і т.д.). Можна спробувати виконати завдання «за компанію» з однолітком, братом, сестрою.

6. Підкріплювати досягнення дитини похвалою й радісними вигуками. Підкреслюйте, що Вам подобається займатися з нею.

Додаток Є

РЕКОМЕНДАЦІЇ ФАХІВЦЯМ ІРЦ ДЛЯ УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ІЗ СІМ'ЯМИ

- наголошуйте на цінності дитини та необхідності розвитку її сильних сторін,
- намагайтеся зрозуміти батьків, прислухайтеся до їхньої точки зору, приймайте їхню позицію,
- умійте бачити в дитині індивідуальність, незалежно від наявних вад розвитку,
- пам'ятайте: усі члени команди мають рівний статус,
- домовляйтеся з батьками про обмін інформацією про розвиток дитини вдома і в ІРЦ,
- боріться зі стереотипами,
- не жалійте батьків, це заважає ефективній взаємодії,
- спільно вирішуйте проблеми,
- плануйте свою діяльність спільно з батьками.

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Петрова Анастасія Юріївна _____, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;
  - надавати згоду на:
- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
  - самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
    - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
    - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
    - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
    - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
    - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
    - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
    - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
    - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
    - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
    - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
    - не підроблювати документи;
    - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
    - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
    - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
    - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
    - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
    - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
    - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

20.10.2021
(дата)

A square image showing a handwritten signature in blue ink. The signature is stylized and appears to be 'Петрова Анастасія'.

Петрова Анастасія
(ім'я, прізвище)

(підпис)